

DOWNS SYNDROM, VOKABULAR OG ASK

Grunnleggende om ASK

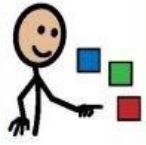

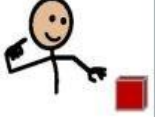
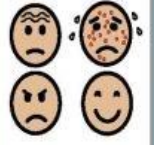
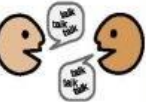

Vokabularstimulering, DS og ASK

Oppgaver

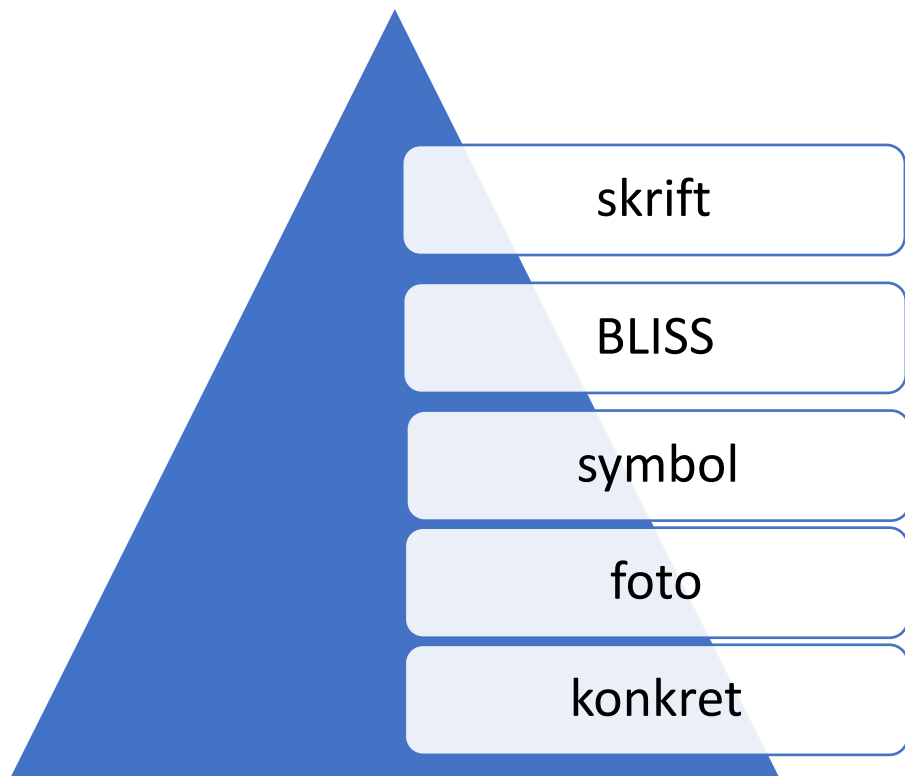
KVA ER ASK?

- Alternativ og supplerande kommunikasjon
- **Alternativ** kommunikasjon – tiltak og hjelpemiddel som **erstattar** tale
- **Supplerande** kommunikasjon – tiltak og hjelpemiddel som forsterkar eller **støttar** eksisterande språkferdigheiter

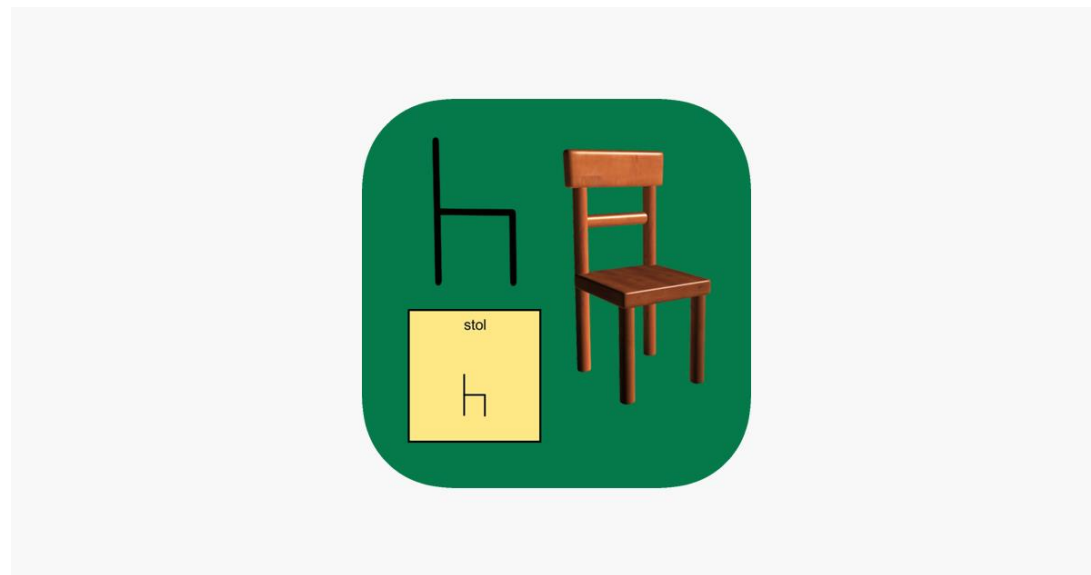
- Barnehagelova:
- **§ 39. Barn med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)**
- Barn som helt eller delvis mangler funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon, skal få bruke egnede kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i barnehagen.
- Opplæringslova
- **§ 2-16. Opplæring av elever med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)**
- Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få nytte eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

<p>få reelle valgmuligheter</p> 	<p>si nei, avvise objekter eller handlinger</p> 	<p>be om det jeg vil ha</p> 	<p>uttrykke følelser</p> 	<p>bli hørt og få et svar selv om svaret er "nei"</p>
<p>be om og få oppmerksomhet og samvær med andre mennesker</p> 	<p>Ideelle rettigheter til å kommunisere</p> <p>Jeg har rett til å:</p>			<p>ha tilgang til og bruke mitt kommunikasjonsmiddel hele tiden</p>
<p>få informasjon om mennesker, gjenstander og hendelser i mine omgivelser</p> 				<p>få opplæring i og på min kommunikasjonsform</p>
<p>ha et fungerende kommunikasjons system og backup</p> 	<p>være et fullverdig og likestilt medlem av samfunnet</p> 	<p>bli behandlet med respekt og verdighet</p> 	<p>bli snakket med, ikke om</p> 	<p>bli snakket med på en hensynsfull måte</p>

Fritt oversatt fra NJC The National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities (1992). Guidelines for meeting the communication needs of persons with severe disabilities. ASHA, 34 (suppl.7), 2-3, tilpasset av ISAAC Norge etter ide fra K.A.

stol

Tegnsystem

```
graph TD; A[Tegnsystem] --- B[Materielle tegn]; A --- C[Manuelle tegn]; A --- D[Grafiske tegn];
```

Materielle
tegn

Manuelle
tegn

Grafiske
tegn

Materielle tegn

- Konkretar eller miniatyrer av konkretar

Manuelle tegn

- Håndtegn
- Tegn-til-tale (TTT)
- Norsk med tegnstøtte (NMT)
- Sjølv om barnet ikkje brukar tegn, gjere det noko med korleis me snakkar til barnet

Nettressursar:

[Ett skritt foran \(acm1.no\)](http://acm1.no)

www.tegnbanken.no

[Mine tegn: Babyboka | statped.no](http://statped.no)

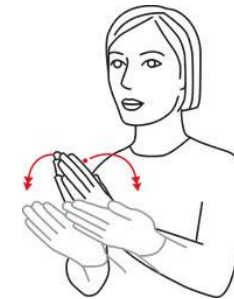
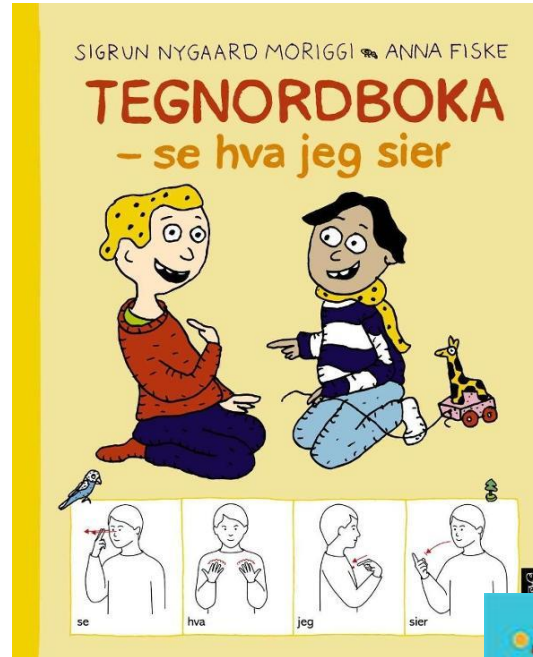
[Mine tegn i barnehagen | statped.no](http://statped.no)

[Mine tegn: Skolestart | statped.no](http://statped.no)

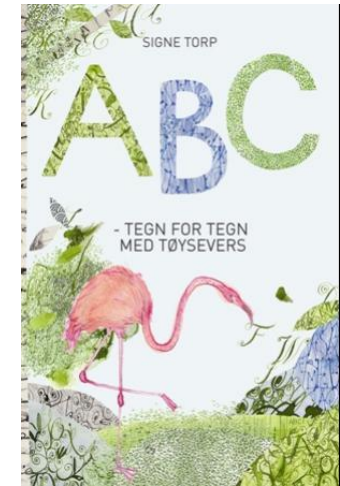
App:

Tegnordbok

© Statped

Statped

Grafiske representasjoner

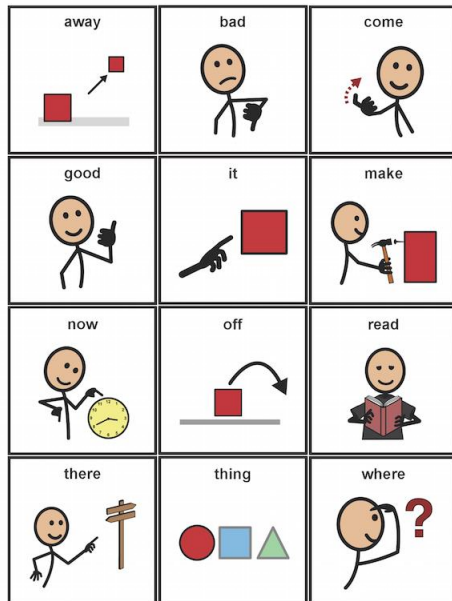
- Foto vs. symbol
- Foto kan innehalde forstyrrende element. Det er ikkje alltid me veit kva barnet tolkar.

Ulike symbolsystem

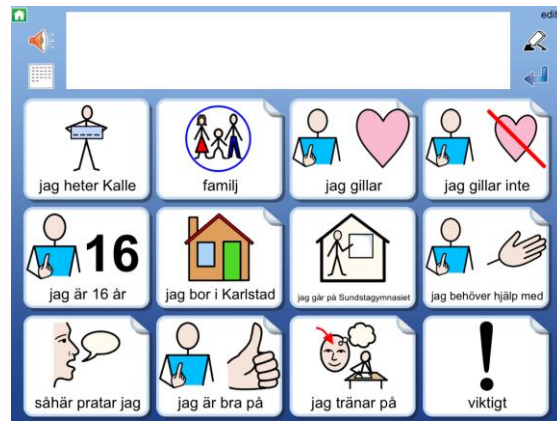
Symbolstix

March Core Words

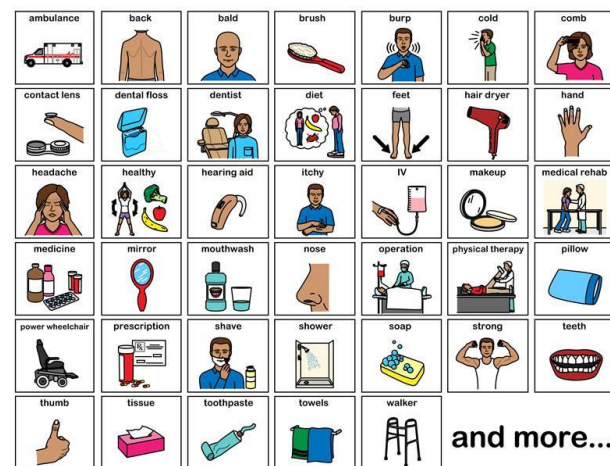

©1997-2010 n2y, inc.

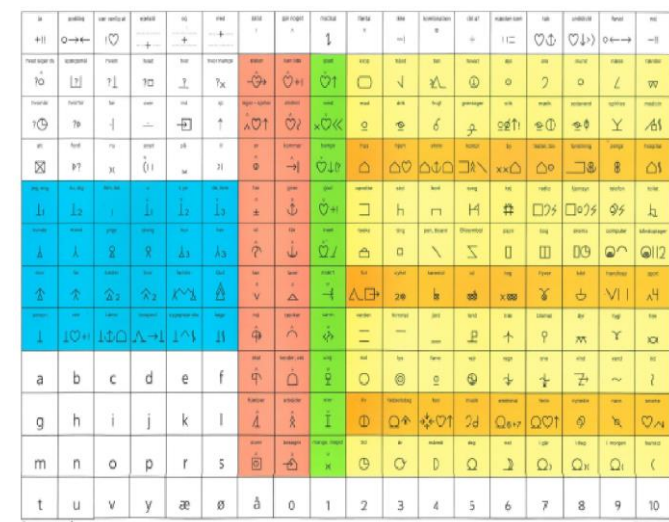
WLS

PCS

BLISS

ULIKE KOMMUNIKASJONSLØYSINGAR

Ikkje-teknologiske kommunikasjonsløyningar

- Tematavler
- Kommunikasjonsbøker
- Augepeikingstavler
- Auditiv skanningbok

Låg-teknologiske kommunikasjonsløyningar

- Talebrytar

Høgteknologiske kommunikasjonsløyningar

- Talemaskiner

Ikkje-teknologiske kommunikasjonsløysingar

Enkeltsymbol

- Kommunikasjonsbøker

- Augepeiketavle
- Auditiv skanningbok

Tematavler

advent				
synge	bake	engjel	jul	
pynte, pynt	glede seg	julesang	stjerne	
når	tenne	handle	lilla	1-2-3-4
jeg, meg, min, mitt, mine	åpne	lage	kake	pynt
du, deg, din, ditt, dine	liker	vente	pepperkake	gaver
ikke	se	pakke inn	kakeformer	sno
				antibac

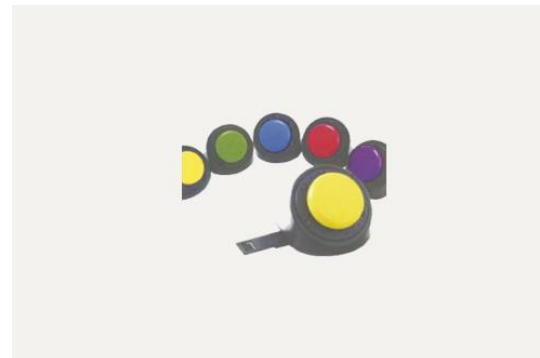
julegaver				
ønske	skrive	gaver	julaften	
pynte, pynt	glede seg	gavepose	julesesse	
hvem	pakke inn	få	lage	gavepapir
jeg, meg, min, mitt, mine	åpne	gi	poste	teip
du, deg, din, ditt, dine	liker	vente	internett	saks
ikke	se	kjøpe	butikk	gavebånd
				vaske hender

Vaksne spør «Vil du...»
Barnet svarar «ja»
eller «nei»

[Auditiv skanning - YouTube](#)

Låg-teknologiske løysingar

Samlingsstund: «Eg er her!»

Replikk i skodespel

Høgteknologiske løsninger

- Mange varianter av talemaskiner

NORMEDIA

- WigitGo

TOBII DYNAVOX

- TD Communicator
- TD Snap

ABILIA

- Rolltalk

PICOMED

- * Jabbla Vibe

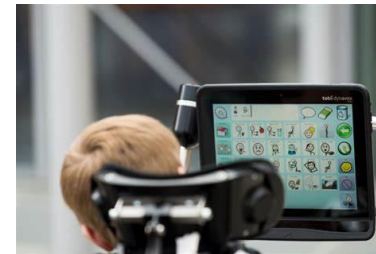

COGNITA

- * Grid

BETJENING

- Korleis barnet trykker på/vel symbol
- Brytar(ar), fingerguide, augestyling
- Avhengig av motorikk, syn og kognisjon
- Slitsomt å bruke augestyling; ha avlastning (evt. andre betjeningsverktøy)

Uttrykksmiddelgruppa

- Forstår meir enn dei kan uttrykke
- Behov for varig alternativ til kommunikasjon
- Ofte livet ut
- Ofte omfattande grafiske kommunikasjonssystem

Støttespråkgruppa

- Ofte utviklingshemma som har seint utvikla talespråk
- To hovudgrupper:
- 1: utviklingsgruppa – på veg mot tale
- 2: situasjonsgruppa – utydeleg tale, form, kontekst

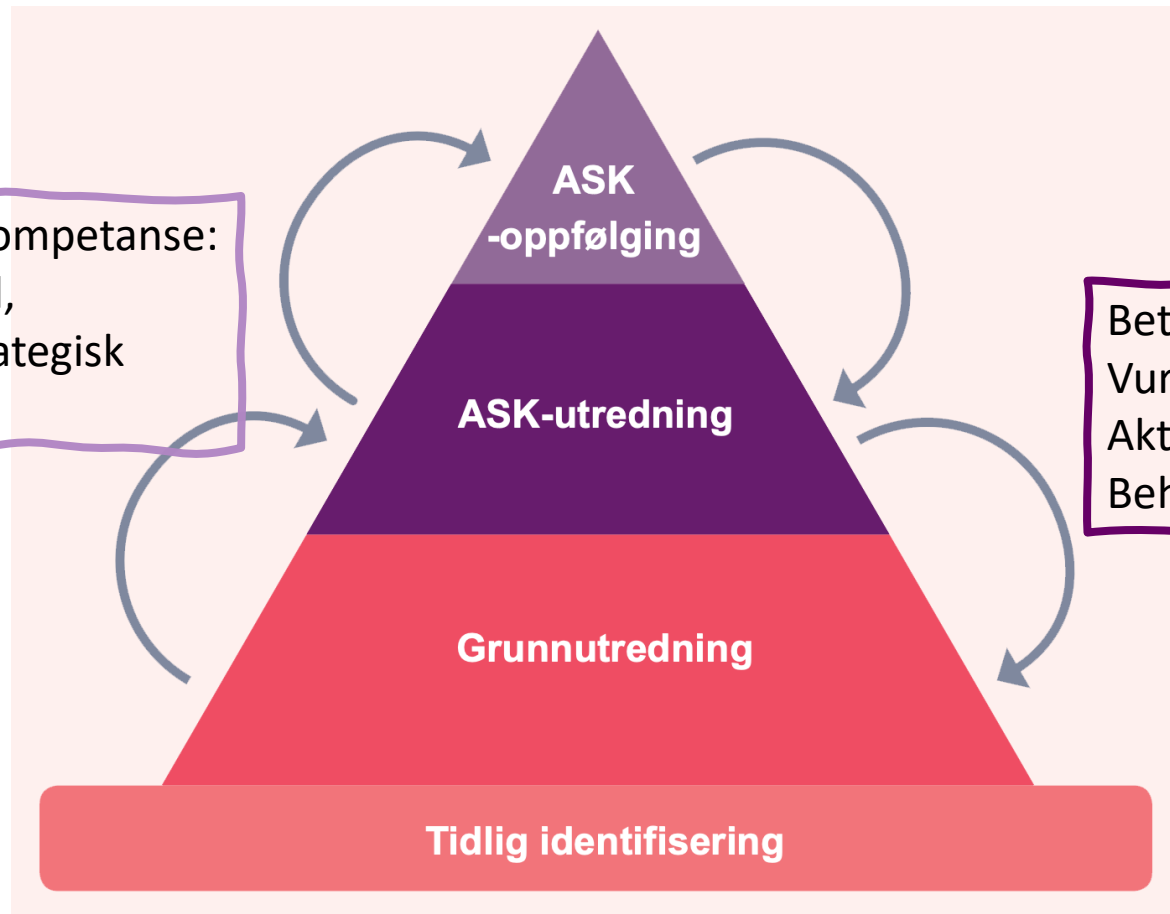
Språkalternativgruppa

- Både for forståing og å uttrykke seg
- Omfattande og kognitive vanskar
- Det språket andre i hovudsak må bruke for å kommunisere med dei

Samarbeid i laget
Oppfølging av utvikling
og behov
Evaluere og planlegge

Kommunikativ kompetanse:
Lingvistisk, sosial,
operasjonell, strategisk

Helsetilstand og somatikk
Sansar
Motorikk
Språk og kommunikasjon
Kognisjon
Miljø og kompetanse

Betjening
Vurdering av kompleksitet
Aktuelle symbol
Behovet styrer

SPRÅK

- Forstår ofte meir enn dei kan uttrykke
- Vokabular er relativ styrke, grammatikk er vanskelegare

Likevel:

- situasjoner som krev eit djupare og meir inngående vokabular kan være utfordrende:
 - fortelje om opplevingar,
 - forklare hendingar,
 - gje uttrykk for ynskjer, behov og kjensler
 - forstå og bruke ord i ulike kontekstar.

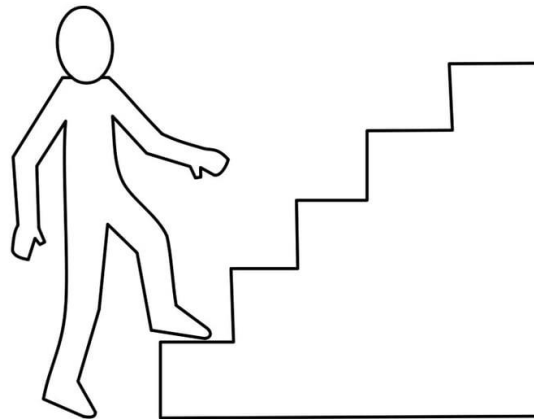
Milepæl på 50 ord

Typisk utvikla barn

- 50 ord ved 18 månaders alder

Barn med DS

- Ca. 25 % ved 3 årsalder,
- 50 % ved 4 årsalder og
- 73 % ved 5 årsalder.

To-ords-ytringar

Typisk utvikla barn

- Ca. 15-50 ord

Barn med DS

- Ca. 100 ord

Vokabularstimulering er viktig investering!

Faktorar som påvirkar vokabularstimulering

- Syn
- Høyrsel
- Prosesseringshastigheit
- Auditivt korttidsminne
- Artikulasjon
- Kommunikasjonsformer

SYN

Opp mot 40 % har redusert syn

Kontrastar

Storleik

HØYRSEL

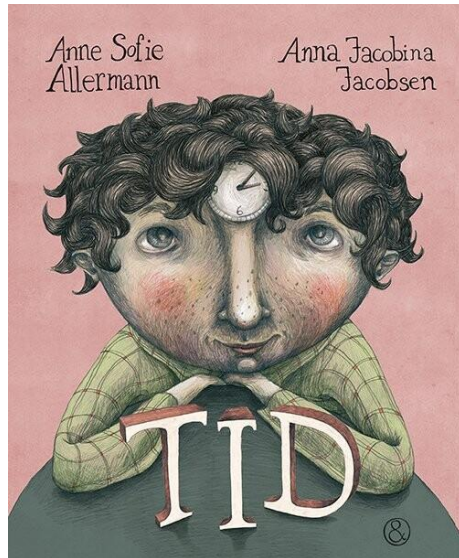
- 60-70% har problem med høyrsel
- Lydar
- Volum

PROSESSERING

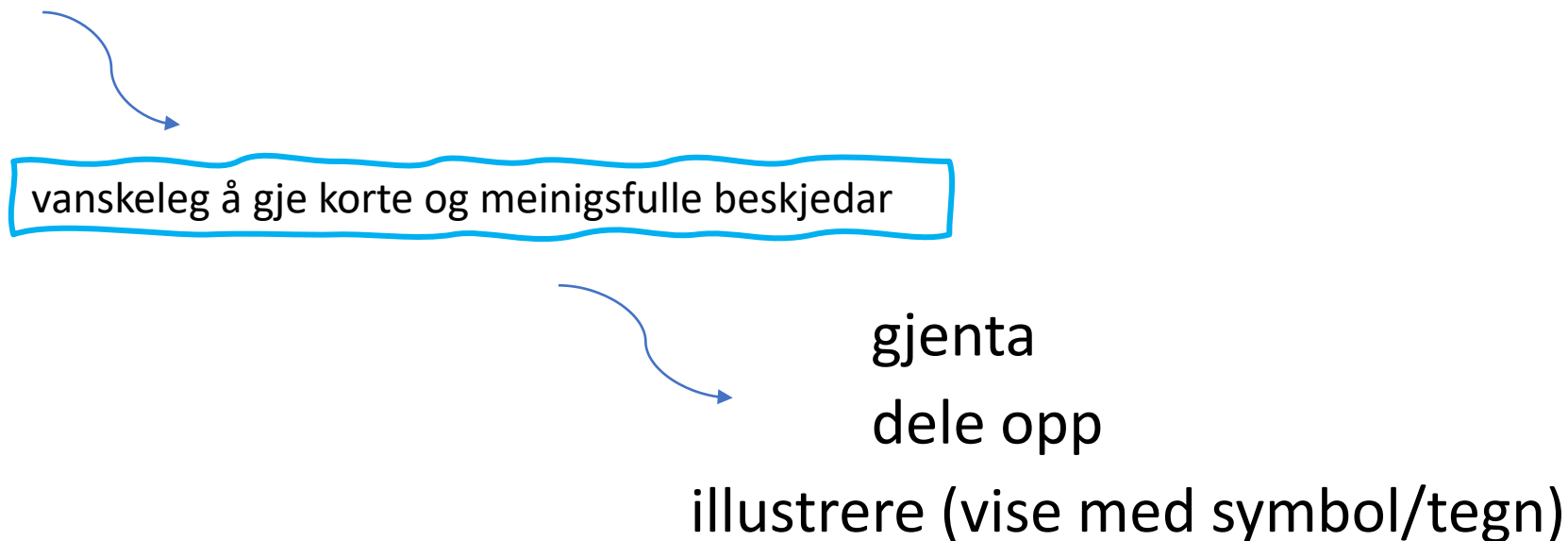
- behov for lengre tid enn typisk utvikla barn for eksempel til å svare på spørsmål.

- legge inn strategiske pausar i kommunikasjonen
- forventningar om eit svar
- peiking, ansiktsuttrykk eller tonefall og oppmuntre til å bruke talespråk i kombinasjon med ASK.

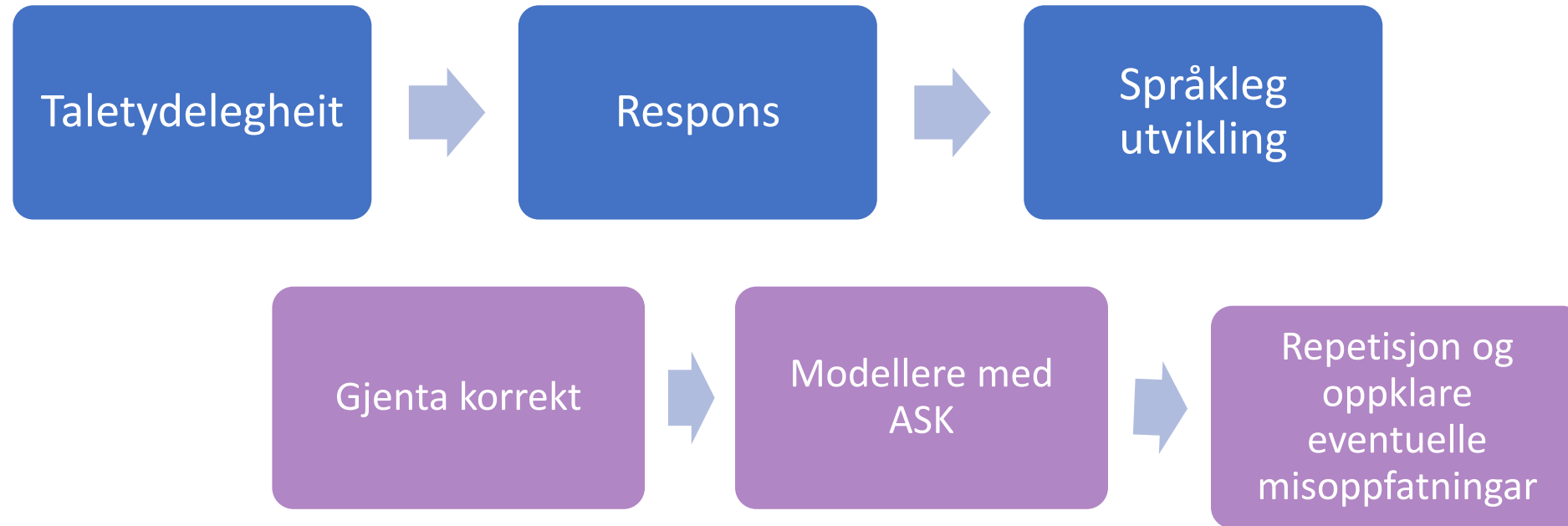
AUDITIVT KORTTIDSMINNE

- 6-åring med DS kan ha KTM for <2 ord i rekke. Andre 6-åringar har eit spenn på 2,85-5 ord

ARTIKULASJON

- Ofte spesielt vanskelig med k, g, r, ng ++

Kommunikasjonsform(er)

- Tale, kroppsspråk, tegn, symbol og/eller tekniske hjelpemiddel
- Påvirkar mengde i ordforrådet
 - vere i forkant
 - ha tilgjengeleg også andre ord enn dei ein har øvd på

Fleire studier som viser at ASK virkar positivt på barnet sin talespråklege utvikling mtp breddevokabular

OPPGAVE

Tenk på ein situasjon du kjem til å møte saman med eleven din i løpet av dei neste dagane...

- Korleis vil du legge til rette for bruk av ASK mtp:
 - Kommunikasjonsform
 - Artikulasjon
 - Auditivt korttidsminne
 - Prosessering
 - Høyrsel
 - Syn

Kva for gruppe meiner du eleven din er i, og kvifor?

Uttrykksmiddelgruppa

- Forstår meir enn dei kan uttrykke
- Behov for varig alternativ til kommunikasjon
- Ofte livet ut
- Ofte omfattande grafiske kommunikasjonssystem

Støttespråkgruppa

- Ofte utviklingshemma som har seint utvikla talespråk
- To hovudgrupper:
 - 1: utviklingsgruppa – på veg mot tale
 - 2: situasjonsgruppa – utydeleg tale, form, kontekst

Språkalternativgruppa

- Både for forståing og å uttrykke seg
- Omfattande og kognitive vanskar
- Det språket andre i hovudsak må bruke for å kommunisere med dei

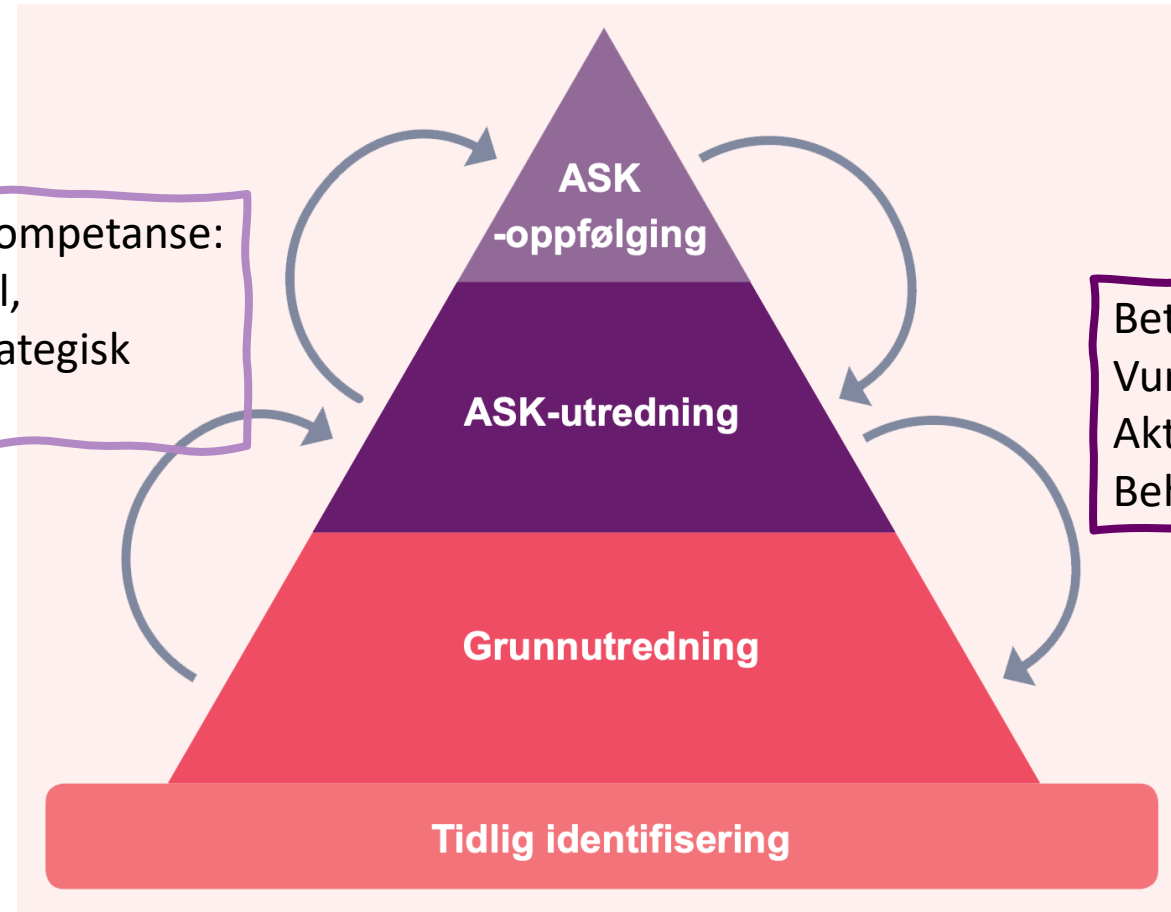
- Tenk deg at eleven din skal ha vikar... Kva er det viktigaste for eleven din at vikaren veit om han ho når det gjeld kommunikasjon?

Kor er de i pyramiden no for tida? Kor skal de vidare?

Samarbeid i laget
Oppfølging av utvikling
og behov
Evaluere og planlegge

Kommunikativ kompetanse:
Lingvistisk, sosial,
operasjonell, strategisk

Helsetilstand og somatikk
Sansar
Motorikk
Språk og kommunikasjon
Kognisjon
Miljø og kompetanse

Betjening
Vurdering av kompleksitet
Aktuelle symbol
Behovet styrer

Kva for rettigheter er de gode på at eleven får oppfylt?

Er det områder med forbedringspotensial?

The infographic is a grid of 16 boxes surrounding a central box. The central box is titled "Ideelle rettigheter til å kommunisere" and features an illustration of three people holding hands. Below the illustration, it says "Jeg har rett til å:". The surrounding boxes contain various icons and text describing different communication rights.

få reelle valgmuligheter	si nei, avvis objekter eller handlinger	be om det jeg vil ha	uttrykke følelser	bli hørt og få et svar selv om svaret er "nei"
be om og få oppmerksomhet og samvær med andre mennesker	Ideelle rettigheter til å kommunisere			ha tilgang til og bruke mitt kommunikasjonsmiddel hele tiden
få informasjon om mennesker, gjenstander og hendelser i mine omgivelser	Jeg har rett til å:			få opplæring i og på min kommunikasjonsform
ha et fungerende kommunikasjonsystem og backup	være et fullverdig og likestilt medlem av samfunnet	bli behandlet med respekt og verdighet	bli snakket med, ikke om	bli snakket med på en hensynsfull måte

Fritt oversatt fra N.J.C. The National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities (1992). Guidelines for meeting the communication needs of persons with severe disabilities. ASHA, 34 (suppl.7), 2-3, tilpasset av ISAAC Norge etter ide fra K.A.

Manuelle tegn

- Håndtegn
- Tegn-til-tale (TTT)
- Norsk med tegnstøtte (NMT)
- Sjølv om barnet ikkje brukar tegn, gjere det noko med korleis me snakkar til barnet

Nettressursar:

[Ett skritt foran \(acm1.no\)](http://acm1.no)

www.tegnbanken.no

[Mine tegn: Babyboka | statped.no](http://statped.no)

[Mine tegn i barnehagen | statped.no](http://statped.no)

[Mine tegn: Skolestart | statped.no](http://statped.no)

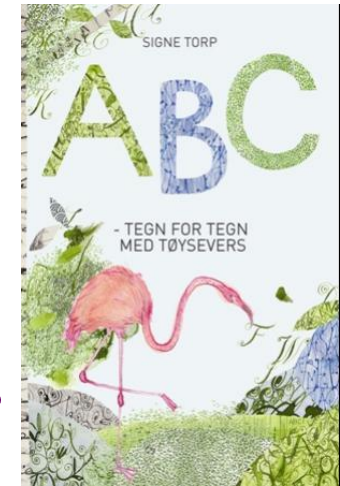
App:

Tegnordbok

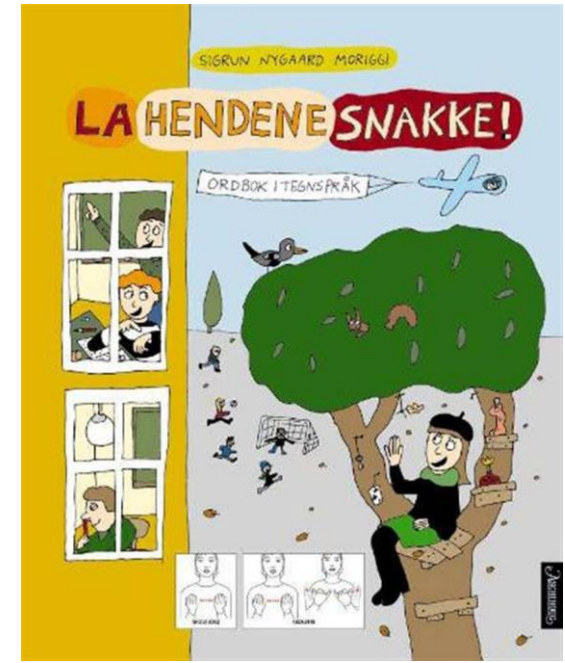
© Statped

Har du prøvd nokre av desse ressursane, eller er det noko som du kan dra nytte av?

Statped

SYN

Opp mot 40 % har redusert syn

Kontrastar

Storleik

Kva veit du om synet til eleven din? Korleis påvirkar det han/ho? Har det noko å seie for ASK-løysingen til eleven?

- Er det noko du kunne tenke deg å vite meir om innan ASK-feltet?

TIPS

- Kva er ditt beste ASK-tips til dei andre i gruppa?